

**PLAN
FOR FRILUFTSLIVETS
FERDSELSÅRER
|
TYNSET KOMMUNE**



Innledning	2
Definisjoner	3
Bakgrunn for planen	4,5
Mål og formål med planen	6
• Effektmål	6
• Resultatmål	6
Oppbygging og innhold	7
Avgrensinger	7
Forholdet til planer og nasjonale føringer	8
Organisering og medvirkning	8
Kartlegging, registrering og digitalisering	9,10,11,12
Dagens situasjon	13
Roller, ansvar og organisering	14
Regionale ferdselsårer	15
Handlingsplan	16

INNLEDNING

Tynset kommune har flotte og varierte friluftsområder med alt fra stier i nærområdet der folk bor, og for turer i skogsterreng og fjellandskap, samt muligheter for kano, båt – fiske.

Plan for friluftslivets ferdselsårer er en temaplan uten juridisk binding som gir en oversikt over viktige og relevante ferdselsårer for friluftslivet i kommunen. Planen gir en beskrivelse av situasjonen i dag, og skisserer noen utvalgte tiltak for å ivareta og utvikle ferdselsårene i tråd med mål som er satt for planarbeidet. Planen omfatter I tillegg målpunkter knyttet til turrutene.

Planen er en oppfølging av arbeidet med kartlegging og verdisetting av friluftsområder.

Planen består av tre hoveddeler:

1. En beskrivelse av planen, der planen sine effekt- og resultatmål, hovedinnhold og dagens situasjon er beskrevet.
2. En handlingsplan med forslag til konkrete tiltak
3. Temakart som viser eksisterende og eventuelt planlagte og foreslåtte ferdselsårer, turruter og målpunkt.

DEFINISJONER

Friluftsliv defineres som opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforvandling og naturoppleving.

Trasé blir i denne sammenheng definert som en korridor i terrenget for både foreslåtte, planlagte og eksisterende ferdselsårer og turruter. En trasé har et definert start- og slutt punkt.

Ferdselsårer er traséer for ferdsel som er synlige i terrenget i den sesongen som aktuell for bruk, og leder for ferdsel på vann og over breer. Ulike ferdselsårer:

Sti er et tydelig, smalt og sammenhengende tråkk i terrenget som har oppstått gjennom bruk eller aktiv tilrettelegging.

Turveg er en opparbeida og sammenhengende ferdselsåre med jevnt og fast toppdekke i minst 1,2 m bredde.

Led er ferdselsårer på vann og over breer.

Løyper er ferdselsårer på snødekt mark som jevnlig trækkes eller prepareres, eller som merkes eller kvistes som traséer for vinterferdsel.

Turruter er skilta, merka og kartfesta traséer for ferdsel i den sesongen som er aktuell for bruk. Det skilles mellom flere typer turruter, se Merkehåndboka.no for mer informasjon.

Turforslag er en anbefalt tur. Turforslag er ikke en del av det offentlige kartgrunnlaget. Turforslag formidles blant annet på ulike turportaler, informasjonsbrosjyrer, turkort og gjennom muntlig overlevering.

Målpunkt er både steder der det er naturlig å starte og avslutte bruken av ferdselsårene og attraksjoner / steder som motiver til bruk av dem. Eksempler på slike steder er parkeringsplasser, benker, gapahuker, serveringssteder, skoler/barnehager, utsiktspunkt, kulturminner osv.

Kilde: Veileder M-1292/2019 Plan for friluftslivets ferdselsårer

BAKGRUNN FOR PLANEN

Sammenhengende og attraktive sti- og løypesystemer er viktige infrastrukturer i samfunnet. Grønne lunger mellom boligbebyggelse, butikker, skoler, nærområder og servicefunksjoner er viktige deler av en bærekraftig arealforvaltning i kommunene. Disse områdene skal være tilgjengelig for allmennheten som møtepunkter og for lek og rekreasjon. Tilrettelegging for differensierte stier, løyper og ferdselsveier vil være viktig. Sti- og løypenettet bør forvaltes slik at det ivaretar opplevelsesverdier, hensyn til kulturmiljø, biologisk mangfold og ulike brukergrupper av utmarka. Ferdselsårene er også viktig for det lokale næringsliv.

I regjeringens nasjonale strategi for friluftslivet for perioden 2014 – 2020, var ambisjonen at alle som bor i byer og tettsteder skal ha maksimalt 500 meter fra bosted til et sammenhengende nettverk av ferdselsårer, slik at flere gis mulighet til friluftsliv og naturoplevelser som kilde til bedre helse og høyere livskvalitet.

Denne ambisjonen ble fulgt opp i «Folkehelsemeldinga - Nasjonal strategi for utjamning av sosiale forskjeller» Meld. St. 15 (2022-2023) – under «Friluftsliv for alle»:

«Regjeringas mål er høg deltaking i friluftsliv i alle aldersgrupper og i alle delar av befolkninga. Då er det nødvendig med både attraktive friluftslivsområde og tilbod om friluftslivsaktivitetar i regi av lag og foreiningar.

Grøn rettferd er eit sentralt mål i denne samanhengen. Grøn rettferd inneber at det blir lagt vekt på å jamne ut sosial ulikskap i tilgangen til grønne område, slik at alle grupper i befolkninga får naturopplevingar og høve til å delta i friluftsliv, uavhengig av bustad og kva sosial gruppe ein tilhøyrer. Tverrfagleg og tverrsektoriell planlegging i kommunane er derfor heilt sentralt. Fagpersonar med ansvar for og kunnskap om behovet i ulike grupper, og dei som kjenner korleis områda blir brukte, må samarbeide med planleggarar i kommunane slik at all kunnskap blir samla og brukt i planlegginga og utforminga av omgivnadene. Ferdselsåreprosjektet til Miljødirektoratet har som målsetting å bidra til eit nettverk av ferdselsårer for friluftsliv i kommunane. Regjeringa vil vidareutvikle og forlengje prosjektet ut over den opphavelige femårsperioden, der prosjektet skulle avsluttast innan utgangen av 2023.

Ein viktig del av ferdselsåreprosjektet er å formidle kunnskap til kommunar og andre aktørar om korleis ein kan legge til rette for ferdselsårer som varetar både naturverdiar, landskap og brukarane, samtidig som ferdselsårene skal tole påkjenningane som klimaendringane gir, med blant anna auka nedbør. Miljødirektoratet vil framover rettleie om konsekvensar av klimaendringar når det gjeld både ferdselsårer og anna tilrettelegging for friluftsliv.

Deltakinga i friluftsliv i befolkninga er høg og stabil. Likevel er det noko variasjon mellom ulike sosiale grupper, sjølv om fleire forskingsrapportar viser at friluftslivsaktivitetar har større grad av sosial likskap i deltaking enn mange andre former for fysisk aktivitet.

Undersøkingar viser at barn frå minoritets- og låginntektsgrupper i lita grad driv friluftsliv på eiga hand, men at mange deltar i organiserte friluftslivsaktivitetar. For vaksne frå 16 år og oppover er eigenorganisert fritidsdeltaking lågast blant arbeidsledige, uføre, eldre og personar med låg utdanning. Det har dei seinare åra også vore ei negativ utvikling når det gjeld leiken til barn i naturområde, og dette blei forsterka under koronapandemien.

Regjeringa ønsker at alle barn og unge skal få kunnskap om og erfaring med friluftsliv. Forsking viser at barn og unge som driv med friluftsliv, i stor grad held fram med friluftsliv i vaksen alder.

Regjeringa er positiv til at friluftslivsorganisasjonane gjennomfører eit nytt Friluftslivets år i 2025, og vil støtte opp under dette. Eit Friluftslivets år 2025 vil skape merksemd om friluftsliv og vil kunne bidra til auka friluftslivsaktivitet, særleg blant barn og unge. For å skape interesse vil regjeringa auke informasjonen om fritidsfiske, jakt og hausting av bær, sopp og vekstar i norsk natur, med mål om å auke deltakinga i slike aktivitetar.

Merking og tilrettelegging av stiar og turveggar har stor betydning for ei høg allmenn deltaking i friluftsliv. Mange tettstader ligg i nærleiken av jordbruksareal, og gjennom kommunale miljøverkemiddel i jordbruket kan ein legge til rette for ferdsel i slike område. Også skogsveggar legg til rette for friluftsliv og annan aktivitet. Miljødirektoratet vil derfor vidareutvikle rettleiingsmateriellet om kartlegging og verdsetting av friluftslivsområde og tilrettelegging av ferdselsårer for friluftsliv. Også medverknad frå friluftslivsorganisasjonane og den eigenorganiserte aktiviteten og samarbeid mellom organisasjonar, grunneigarar og kommunen er viktig for å legge til rette for friluftsliv på lokalt nivå.

Regjeringa er opptatt av å verne om og vareta allemannsretten, som forankrar fri ferdsel og opphald i utmark. Det er viktig at friluftslivsutøvarane har kunnskap både om rettane som ligg i allemannsretten, og om pliktene og avgrensingane, slik at ein varetar omsynet til naturen, grunneigarar, dei som har næringa si i utmarka, og andre friluftslivsutøvarar. God og tilrettelagd informasjon om allemannsretten kan også bidra til auka deltaking i friluftsliv. Regjeringa vil derfor halde fram og vidareutvikle informasjonsarbeidet knytt til rettane og pliktene som følger av allemannsretten».

Intensjonen med planen for friluftslivets ferdselsårer er at den skal gi informasjon om arbeidet som blir gjort i kommunen med tanke på friluftsliv, den skal peke på uløste oppgaver og forbedringsmuligheter, samt foreslå konkrete tiltak.

Friluftsliv inneholder en verdifull samhandling mellom fysisk aktivitet og naturopplevelse, som gir det en verdi for psykisk og fysisk helse og også forståelse og omtanke for naturen. Mulighet for å utøve friluftsliv nær boområdene har stor effekt på helse og er med på å styrke befolkningens tilhørighet. Det vil også bidra til å gjøre kommunens boligområder mer attraktive.

MÅL OG FORMÅL MED PLANEN

Plan for friluftslivets ferdselsårer skal gi en oversikt over viktige ferdselsårer for friluftslivet i Tynset kommune. Planen skal gi en beskrivelse av nåsituasjonen, og skissere tiltak for å ivareta og utvikle ferdselsårene i tråd med mål som blir satt for planarbeidet.

Effektmål

- Identifisere, ivareta og utvikle friluftslivets ferdselsårer
- Gjennom det sikre et godt tilbud til befolkningen med tanke på folkehelse, livskvalitet, bolyst og reiseliv
- Være et faktagrunnlag i kommunens planarbeid
- Forsterke eksisterende nettverk, og skape nye mellom aktører på tvers av kommunegrenser og fagfelt
- Danne grunnlag for ytterligere å forsterke friluftslivet gjennom andre fremtidige prosjekter
- Være med å lage et godt fundament for å søke midler for forsterkning av eksisterende prosjekter, konkret f. eks. videre merking og skilting av ferdselsårer.

Resultatmål

Plan for friluftslivets ferdselsårer skal få fram løsninger for:

- At alle i kommunen, både fastboende og tilreisende, skal ha god tilgang på ferdselsårer
- Alle turruter i kommunen skal legges inn i Nasjonal base for tur og friluftsruter og kommunens kartbase

Oppbygging og innhold

Prosjektet er gjennomført i henhold til Miljødirektoratets veileder M-1292 fra 2019.

Avgrensinger

Planen har status som temaplan. Dette innebærer at planen verken binder inngrep, arealbruk eller økonomiske prioriteringer. Skal tiltakene som foreslås i planen bli bindende, må det innarbeides i annet planverk. Det vil si at planen kartlegger et behov, men igangsetter ingen konkrete prosjekter. Tiltak og prosjekter vil følge naturlig av føringer fra andre vedtatte planverk.

Plandokumentet skal benyttes som kunnskapsgrunnlag for revidering av eksisterende planverk, generell kartlegging av ferdselsårer samt anvendes som et friluftsfaglig grunnlag i arealplanleggingen. Planen vil også være en del av et grunnlag for prioritering av tilskudd generelt, men også spesielt knyttet til ordningen «Tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet» (spillemidlene).

Planen gir ikke en fullstendig oversikt over alle registrerte ferdselsårer i kommunen, men beskriver en nå-situasjon og peker ut retning for videre arbeid med kommunens ferdselsårer.

Kommunen ønsker at planen kan brukes til å koordinere arbeidet mellom kommunen, lag, organisasjoner og andre aktører.

Prosjektet er oppfølging av arbeid med kartlegging og verdsetting av friluftsområder.

Forholdet til planer og nasjonale føringer

Regionale og nasjonale føringer:

- Nasjonal strategi for et aktivt friluftsliv (2014-2020)
- Plan for friluftslivets ferdselsårer – veileder (Miljødirektoratet M-1292, 2019)
- Folkehelsemeldinga – Nasjonal strategi for utjamning av sosiale forskjeller (Meld. St. 15, 2022-2023)
- Handlingsplan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv 2023-2027 – Innbyggerne i Innlandet er fysisk aktive hver dag – hele livet (Innlandet fylkeskommune)

Kommunale føringer:

- Kommuneplanens samfunnsdel
- Kommuneplanens arealdel
- Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer 2021-2035
- Plan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv. Handlingsplan 2023-2026.
- Kartlegging og verdsetting av friluftsområder

Organisering og medvirkning

Arbeidet med planen er politisk forankret i ESA 19/1653.

Arbeidet har vært organisert som et prosjekt, med egen ansatt prosjektleder. Tynset kommune har samarbeidet med Tolga kommune om felles prosjektleder.

I forbindelse med at kommunen gjennomførte kartlegging og verdsetting av friluftsområder ble det gjort en omfattende brukermedvirkning. Denne medvirkningen er fulgt opp i arbeidet med kartlegging av ferdselsårer gjennom møter og dialog med nabokommune, turlaget, kommunen – og flere lokalkjente.

Kartlegging, registrering og digitalisering

Dagens situasjon er kartlagt gjennom bruk av flere forskjellige hjelpemidler. I planen er det kartlagt og registrert:

- Ferdselsårer som allerede er merket/skiltet.
- Ferdselsårer som ikke er skiltet og merket, men som er mye brukt.
- Målpunkt som er relevant i tilknytning til den enkelte ferdselsåre.

Av materiale er følgende oppslagsverk benyttet:

- Ut.no
- Skisporet.no
- Tynset kommune turkart
- Strava hitmap
- Lokalkjente
- Norgeskart

I tillegg er det foretatt intervjuer av lokale kjentfolk

I Tynset kommune er det kartlagt totalt 100 ferdselsårer. Disse rutene er beskrevet med en kort beskrivelse av turen. De er også gitt et unikt ID-nummer. Videre er de kategorisert inn i gruppene trasètyper og status. Status er delt inn i eksisterende, planlagt og foreslått.

Eksempel kartlegging for ID

EGENSKAP	FORKLARING	TRASÈ	MÅLPUNKT
ID	Unikt Id-nummer for trasè/målpunkt	212	711/720
NAVN	Navn på trasè/målpunkt	Aumdalen rundt	Tylldalskjølen, parkering/Tuftehagen skistue
RUTENUMMER	Nasjonal database		
STATUS	Eksisterende/planlagt/ foreslått	Eksisterende	Eksisterende
TRASÈTYPE	Hoved eller tilførselstrasè	Hovedtrasè	
BRUKSTYPE	Fottur/skitur/sykkel/vannåre	Skitur	
MÅLPUNKTTYPE	Type målpunkt		Parkering/skihytte
SKILTET	Ja/nei	Ja	
MERKET	Ja/nei		
BESKRIVELSE	Kort beskrivelse	Fra Tylldalskjølen. Fin rundtur i en flott seterdal. Avstikkeren til TIFs skihytte er verdt noen ekstra kilometer.	Tylldalskjølen, parkering/Tuftehaugen skihytte, tidvis servering
EIER TILRETTELEGGING	Hvem	Tynset IF	Tynset IF
GRUNNEIERAVTALE	Ja/nei/uklart	Ja	Ja

VEDLIKEHOLDSANSVAR	Hvem	Tynset IF	Tynset IF
OPPHAV	Hvilken datakilde	ut.no	Tynset IF
MÅLOPPNÅELSE		1	1
NYE TILTAK	Beskrivelse		
FINANSIERING AV NYE TILTAK	Hvordan		
ORGANSERING AV NYE TILTAK	Hvordan		
KOSTNAD	Estimer kostnad ved tiltak		
PRIORITERING AV TILTAK	1-3, hvor 3 er lav prioritering		

Det er totalt kartlagt 111 ferdselsårer med 32 målpunkt i Tynset kommune. Disse fordeler seg på følgende brukstyper eller temaer:

TEMA	ANTALL TRASÈER	ANTALL MÅLEPUNKT
Sommer:	43	19
Vinter	44	13
Sykkel:	16	
Kulturstier	6	
Vann:	2	

Noen målpunkter går igjen i flere temaer.

Noen målpunkter går igjen i flere temaer.

Kartleggingen er vedlagt planen som 5 separate temarapporter.

Alle ferdselsårer legges inn på kart med dataprogrammet Strava, og blir en del av kommunens kartbase.

Alle turruter vil bli lagt inn i Nasjonal base for tur og friluftsruter.

Dagens situasjon

For å opprettholde og vedlikeholde de allerede etablerte ferdselsårene, ligger det mye jobb som må gjøres gjennom frivillig arbeid.

For å opprette nye turruter, og gjennomføre større vedlikehold av eksisterende, er en avhengig av et samarbeid med aktuelle grunneiere. Også for nye turruter vil frivillig arbeid være sentralt, særlig med tanke på at det enkelte prosjekt skal ha en bærekraftig økonomi over tid.

Planen er ment å gi en oversikt over de ferdselsårer som allerede eksisterer, og/eller brukes mye. Den gir en oversikt over turer i den enkeltes nærområde, og foreslår nye turruter på steder hvor det ikke er naturlige nærturer i dag. Planen kan også benyttes sammen med andre planer som for eksempel kulturminneplan, for å unngå interessekonflikter.

Planen vil også være en bakgrunn for å søke midler til å vedlikeholde allerede etablerte ferdselsårer, og å etablere nye.

Det er utarbeidet en handlingsplan for sju ferdselsårer, og to områder, der det bør settes inn tiltak. Disse er kommet frem etter samtaler med lokale kjentfolk, og en generell oppfattelse av hvor det er behov for godt merka turer.

En har også vurdert hva som er realistisk å oppnå, når det gjelder hva frivillighet og økonomi angår. Frivillighet står sterkt i regionen, og i mange tilfeller er det helt avgjørende at det er frivillighet som ligger i bunnen for nyetableringer av ruter, og et fornuftig og realistisk vedlikehold av disse.

Roller, ansvar og organisering

Grunneiere har disposisjonsrett over egen grunn og er med det en svært sentral aktør i planlegging, tilrettelegging og utvikling av sti- og løypenettet. Det er derfor viktig med et godt og formalisert samarbeid mellom kommunen, grunneiere, frivillige organisasjoner og brukere.

Kommunen skal i henhold til frilufslovens § 22 arbeide for å fremme frilufsformål innen sitt område og ivareta allmennhetens interesser i alle saker av interesse for frilufslivet. Kommunen har imidlertid ikke en lovpålagt oppgave med å drifte sti- og løypenettet.

Den Norske Turistforening (DNT) er Norges største frilufsorganisasjon med over 300.000 medlemmer. Det er ingen egen underorganisasjon for hverken Tynset eller Nord-Østerdalen som sådan. DNT-rutene i Tynset driftes derfor gjennom DNT Oslo og omegn.

Pilegrimsnettverket for Østerdalsleden er et samarbeidsforum for kommunene fra Trysil/Rena til Trondheim. Tynset kommune er ansvarlig for rydding, merking og skilting av leden gjennom Tynset.

Tynset turlag drifter turløypenettet på vinteren, og bidrar med aktivitetsfremmede tiltak i hele kommunen, både sommer og vinter.

Idrettslagene gjør en stor jobb gjennom å tilrettelegge og drifte en rekke stier og turløyper i kommunen. Disse bidrar i likhet med turlaget også med aktivitetsfremmende tiltak i lokalmiljøet.

Grunneierlag og utmarkslag er sammenslutninger av private eiendommer som i hovedsak forvalter disse eiendommene, herunder jakt- og fiskerettigheter. Flere utmarkslag- og grunneierlag driver skjøtsel og tilrettelegging av kulturlandskap og ferdselsårer.

Miljødirektoratet er et statlig forvaltningsorgan under Klima- og miljødepartementet som skaffer og formidler miljøinformasjon, utøver og iverksetter forvaltningsmyndighet, styrer og veileder regionalt og kommunalt nivå, gir faglig råd og deltar i internasjonalt arbeid.

Regionale ferdselsårer

DNT-ruter fra Brydalen gjennom Klettdalen til Raudsjødalen og videre til henholdsvis Øversjødalen og Tufsingdalen og til Hodalen og videre til Narbuvoll.

Pilegrimsleden gjennom Tolga kommune følger Gammelallmannveien fra kommunegrensa mot Tynset via Vingelen til kommunegrensa mot Os. Østerdalsleden er på 320 km går fra Trysil og Rena i sør til Trondheim.

Tyldalen fiskevei - Korafisket - En gammel fiskevei brukt i Korafisket i Tufsingdalen. Ferdselsåra er merket og skiltet i samarbeid med Os og Tynset kommuner.

Handlingsplan

Forslag til konkrete tiltak. Dette er delvis eksisterende ferdselsårer som trenger rehabilitering og vedlikehold, og delvis nye ferdselsårer som trenger alt fra rydding til skilting og merking

ID/Navn	BESKRIVELSE	TILRETTELEGGING	BEHOV FOR TILTAK	AVTALE MED GRUNNEIERE	ANSVARLIG
047	Forlengelse av tomtegata til Åbrua	Rydding Merking Skilting Turkart	Etablere en ny sti langs elvebredden. Lage en	Nei	Tynset Turlag
Tomtegata - Parkveien	Går fra Tomtegata til parkveien gjennom undergang	Planering Tilføring av grus Rydding Merking Skilting	Det må etableres en gangvei	Vedtatt i reguleringsplan	Tynset Kommune
Informasjonstavle	Behov for informasjonstavle for turstier og skiløyper	Skilting	Informasjonstavle i Tynset sentrum/ Tynset stasjon	Nei	Tynset turlag/ Tynset Kommune
Parkering	Tilrettelegging av parkeringsplass utenfor bomvei for løypenettet Åsan		Etablering av parkering	Nei	Tynset turlag/ Tynset Kommune